

Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και Εργασιακές Σχέσεις στο χώρο των Εκπαιδευτικών

Μαίρη Κουδούνα

Με την εργασία αυτή προσεγγίζουμε ερευνητικά τις Εργασιακές Σχέσεις που υφίστανται σήμερα στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ειδικότερα στο χώρο των Εκπαιδευτικών. Μεταξύ του Ελληνικού Συντάγματος και του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν υπάρχει σαφήνεια και η ενασχόληση με το θέμα στη χώρα μας ήταν περιορισμένη, μέχρι να εκδοθεί η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου (ΔΕΚ, Συλλ. 1996 I, σ. 3285, Επιτροπή κατά Ελλάδας). Υπό την πίεση αυτών των δεδομένων θεωρία και νομολογία προσπαθούν να δώσουν κάποιες πρακτικές λύσεις που δεν θα οδηγήσουν το Ελληνικό Δίκαιο σε αντίθεση με το Κοινοτικό με παράλληλη διαφύλαξη της Εθνικής Συνταγματικής Κυριαρχίας.

Στους διαφορετικούς πολιτισμούς η εργασία προσδιορίζεται διαφορετικά και η διαβάθμιση και αξιολόγηση των διαφόρων ειδών εργασίας καθορίζουν πολλές φορές τους προσανατολισμούς των κοινωνιών. Για παράδειγμα στον Εβραϊκό Πολιτισμό έχουμε τη σταθερή πίστη σε αυτή ενώ στον Ινδικό πολιτισμό την απαξίωση της. Εξαιρετική θέση κατέχει η δημιουργική ανθρώπινη εργασία στον Αρχαίο Ελληνικό Πολιτισμό. Στα πλαίσια του πολιτειακού μοντέλου «*Πόλις-Κράτος*» ανάμεσα στην Αθήνα και στη Σπάρτη η διαφορά στον πολιτικό και πολιτισμικό πολιτισμό οικοδομείται και στη διαφορετική θέση των πολιτών απέναντι στην εργασία. Αν δεχτούμε ως παραδοχή ότι η εργασία είναι μέσο έκφρασης του ανθρώπου και συντελεστής οικονομικής πολιτιστικής κ.ά. παραγωγής, δικαιολογημένα απορρέει ότι η κοινωνική ευημερία και η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση καθώς επίσης και η ατομική ολοκλήρωση είναι αδύνατο να πραγματοποιηθούν χωρίς αναφορά σε αυτή.

Η διαμόρφωση του νέου πολιτικού περιβάλλοντος σε Ευρωπαϊκό επίπεδο με την Οικονομική και Νομισματική Ένωση αλλά και σε διεθνές επίπεδο με τη διασύνδεση των συνδικαλιστικών και μη οργανώσεων σε μια παγκόσμια αλληλεξάρτηση, επηρεάζουν και διαμορφώνουν τις εργασιακές σχέσεις. Η αντικατάσταση των εργασιακών δομών από μια οικονομία βασισμένη στον χάλυβα και την παραγωγή αυτοκινήτων σε μια οικονομία βασισμένη στους υπολογιστές, τα διεθνή δίκτυα και την Κοινωνία της

Πληροφορίας, διαγράφει και καταργεί σταδιακά κάθε είδους σύνορα. Η διεθνής οικονομία βασίζεται πάνω στη γνώση και η εργασία αλλάζει δομές. Η εξάλειψη των μεσαζόντων και η εσωτερική επικοινωνία, που μετατοπίζεται από αναλογική σε ψηφιακή, είναι χαρακτηριστικά της γνώρισμα. Το εικονικό περιβάλλον αντικαθιστά τις φυσικές οντότητες σε εικονικές. Η είσοδος των ηλεκτρονικών συστημάτων στην παραγωγή αυτοματοποιεί τις διαδικασίες παραγωγής και παροχής υπηρεσιών (Κουζής, 2001). Η πληροφορία έχει ψηφιακή μορφή και τεράστιοι όγκοι πληροφοριών μπορούν να δημιουργηθούν, να συμπιεστούν και να μεταδοθούν με τις ταχύτητες του διαστήματος.

Η έννοια του Ευρωπαίου πολίτη (citizenship), ως νομιμοποιητική βάση για την οικοδόμηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως στοιχείο νομιμοποίησης, της ενοποιητικής διαδικασίας ευρύτερα, παραπέμπει σε δυο κύριες συνιστώσες, στη διαμόρφωση της Ένωσης. Στην έννοια της «*Ευρωπαϊκής Ταυτότητας*» (European identity) και στο περιεχόμενο «*εκροών πολιτικής*» του κοινοτικού συστήματος (Ιωακειμίδης, 1994: 85). Για την ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης στους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συντάγματος καταγράφεται περιορισμένη πρόοδος. Ως στοιχεία καταγράφονται πρώτα από όλα η ενσωμάτωση του Χάρτη θεμελιωδών Δικαιωμάτων στο Σύνταγμα, ο οποίος περιέχει σημαντική δέσμη κοινωνικών δικαιωμάτων. Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα περιέχει ακόμη μια μεγάλη δέσμη αξιών και στόχων που υπογραμμίζουν την κοινωνική διάσταση και το περιεχόμενο της ενοποίησης «*Η συμπερίληψη στους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης της "πλήρους απασχόλησης", της "κοινωνικής ρήτηρας"*», η οποία προβλέπει ότι κατά τον καθορισμό των πολιτικών και των δράσεων της «*η Ένωση συνεκτιμά τις απαιτήσεις που συνδέονται με την προαγωγή υψηλού επιπέδου απασχόλησης, με τη διασφάλιση της κατάλληλης κοινωνικής προστασίας, με την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, κατάρτισης και προστασίας της ανθρώπινης υγείας*», (αρθρ. III-117), και τη θεσμοποίηση και αναβάθμιση του διαλόγου με τους κοινωνικούς εταίρους, (αρθρ. I-48). (Ιωακειμίδης, 2005: 105-106).

Στην Ελλάδα οι νομοθετικές και θεσμικές μεταβολές που επήλθαν στο χώρο της κοινωνικής και εργασιακής πολιτικής ενσαρκώνονται στις συνδικαλιστικές κατακτήσεις. Τα δικαιώματα και οι αντιλήψεις για τους σκοπούς και το ρόλο τους πέρασαν από διάφορα στάδια. Η επέκταση της εκπροσώπησης των συμφερόντων των εργαζομένων, ο κοινωνικός έλεγχος, η ανάπτυξη των συλλογικών διαπραγματεύσεων, η προώθηση της διμερούς συνεργασίας εργοδοτών και εργαζομένων, αποτελούν δείγματα νέων τάσεων. Το πρώτο γνωμοδοτικό όργανο στον τομέα της εργασιακής και

κοινωνικής πολιτικής το «Συμβούλιο Εργασίας» που μετονομάστηκε αργότερα σε «Ανώτατο Συμβούλιο Εργασίας» ιδρύθηκε το 1930. Ιδιαίτερα μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ακολούθησαν άπειρα γνωμοδοτικά όργανα με εκπροσώπηση των επαγγελματικών οργανώσεων των εργοδοτών και των εργαζομένων. Τη δεκαετία του 1980, ιδρύθηκε το Εθνικό Συμβούλιο Ανάπτυξης και Προγραμματισμού γνωστό ως ΕΣΑΠ (Ντάσιος, 1992). Με το Νόμο 1568/1985 είχε συσταθεί το Συμβούλιο Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας (ΣΥΑΕ) και με το Νόμο 2232/1994 ιδρύθηκε η οικονομική και κοινωνική επιτροπή (ΟΚΕ), η οποία ήταν διμερής και όχι τριμερής όπως τα συμβουλευτικά όργανα. Το 1997 έγιναν *ad hoc* τριμερής διαβουλεύσεις στα πλαίσια του κοινωνικού διαλόγου με θέμα «*ανάπτυξη-ανταγωνιστικότητα απασχόληση*», που κατέληξε στο «*Σύμφωνο εμπιστοσύνης Κυβέρνησης και Κοινωνικών Εταίρων...*», που αναφερόταν σε θέματα σχετικά με τις διαρθρωτικές πολιτικές για την ανάπτυξη, τις πολιτικές ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης και τη ρύθμιση μορφών εργασίας και κοινωνικής προστασίας. Από τους κοινωνικούς εταίρους δεν έγινε αποδεκτή, έχει όμως σημασία για ιστορικούς λόγους γιατί είναι η πρώτη σύμβαση που υπογράφεται στην Ελλάδα.

Οι διεθνείς συμβάσεις εργασίας εντάσσονται στην εσωτερική μας έννομη τάξη με την κύρωση, (Ρούκουνας, 2004), από τα αρμόδια όργανα του κράτους και τη δημοσίευση τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Οι διεθνείς συμβάσεις, που πληρούν τα κριτήρια που διαμόρφωσε η διεθνής και εσωτερική πρακτική, ως προς τον χαρακτηρισμό των κανόνων τους, ως αυτοδύναμης εφαρμογής, δηλαδή την αυτοτέλεια και πληρότητα της διάταξης, καθώς και την αναγνώριση ή απονομή δικαιωμάτων σε φυσικά και νομικά πρόσωπα, αποτελούν οι διεθνείς συμβάσεις εργασίας (Μουδόπουλος, 2005: 5). Η διεθνοποίηση των εργασιακών σχέσεων γίνεται κατά τον Σπυρόπουλο μέσα από «*τη διακυβερνητική Διεθνή Συνεργασία, τους Οικονομικούς Οργανισμούς Οικονομικής Ενοποίησης και Συνεργασίας, την Οικονομική Κρίση, Οικονομική Αναδόμηση της Οικονομίας και τις Πολυεθνικές Επιχειρήσεις*».

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) και η Ευρωπαϊκή Ένωση, έχουν βασικό σκοπό την εναρμόνιση των κοινωνικών συστημάτων. Βασικός σκοπός για παράδειγμα των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η προώθηση της συνεργασίας ανάμεσα στα Κράτη-Μέλη στην απασχόληση στις συνθήκες εργασίας, στα συνδικαλιστικά δικαιώματα των εργαζομένων κ.α. (Σπυρόπουλος, 1998: 32).

Σε άρθρο του Ηλία Γκοντζέ, για τους εκπαιδευτικούς της

Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, με θέμα: «*Η εξέλιξις των δημοδιδασκαλικών συλλόγων στην Ελλάδα*», που γράφτηκε το 1932 περιγράφεται η ίδρυση της πρώτης συνδικαλιστικής οργάνωσης ονομαζόμενη «*Διδασκαλικός Σύλλογος*». Ιδρύθηκε το έτος 1872 και εκπροσωπούσε τους δασκάλους, τους ελληνοδιδασκάλους και τους καθηγητές και είχε ως σκοπό «*την βελτίωση της μέσης και κατωτέρας παιδείας, την ίδρυσιν σχολής προς μόρφωσιν διδασκάλων της κατωτάτης Παιδείας κατά τας τελειότερας της εποχής μεθόδους και την οικονομικήν αρωγήν εις τα ένεκα γήρως ή ασθενείας αποχωρούντα εκ της υπηρεσίας μέλη του Συλλόγου και τας οικογενείας αυτών*». (Μπάκας, 2001: 21-22, Γκοντζές, 1932). Ο ίδιος αναφέρει ότι το έτος 1887 ιδρύθηκε νέος σύλλογος με το όνομα «*Σύνδεσμος των Ελλήνων Δημοδιδασκάλων*». Ο συγκεκριμένος «*σύνδεσμος*» ήταν μόνο των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και σκοπό είχε «*να εξεγείρει την κοινήν γνώμην των πολιτευόμενων και του ελληνικού λαού υπέρ της ανυψώσεως υπό της πολιτείας του δημοδιδασκάλου δια της τακτοποιήσεως της υπηρεσιακής καταστάσεως και της καλύτερας αμοιβής του*». Το 1922 ιδρύθηκε η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος που αντιπροσωπεύει το συνδικαλιστικό κίνημα των εργαζομένων δασκάλων και νηπιαγωγών.

Η εκπαίδευση ως φορέας αλλαγής με την εφαρμογή αντισταθμιστικών πολιτικών διαμορφώνει το πλαίσιο συνευθύνης ατόμων και κοινωνίας. Η ποιοτική αναβάθμιση και των εργασιακών σχέσεων, του εκπαιδευτικού είναι δομικό στοιχείο της Πολιτείας και βάση της αναπτυξιακής στρατηγικής που θα επιλέξει η χώρα μας, ώστε να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα της στο Διεθνές Οικονομικό Περιβάλλον.

Η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος από το 1922 που ιδρύθηκε αγωνιζόταν να λύσει βασικά προβλήματα του κλάδου και θέματα για την αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού μέσω των σπουδών του. Το συνδικαλιστικό κίνημα και η Πολιτεία κατάφεραν να συμφωνήσουν και να λύσουν το πρόβλημα μετά από πολλές δεκαετίες με πολιτικές στα πλαίσια της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής αλλά και πολιτικές προσανατολισμένες σε νέους ρόλους και επηρεασμένες από υπερεθνικές εκπαιδευτικές πολιτικές όπως αυτές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Διεθνών Οργανισμών. Για παράδειγμα η πολιτική πρακτική Ίδρυσης των Παιδαγωγικών Τμημάτων ήταν και μια δικαίωση των αγώνων του κλάδου η οποία αναφέρθηκε στη βουλή ως «*Ιστορική κατάκτηση του περήφανου κλάδου μας αλλά και της εκπαίδευσης γενικότερα*». (Κουδούνα, 2004: 118-125).

Η προσπάθεια απολιτικοποίησης των δημοσίων υπαλλήλων, των διαφόρων Κυβερνήσεων, οφείλεται στο φόβο μήπως καταστεί τόσο ισχυρό

το δημοσιοϋπαλληλικό συνδικαλιστικό κίνημα ώστε να εκφύγει από τον οποιονδήποτε έλεγχο του Κράτους και τελικά καταστεί αντίπαλό του. Μάλιστα ο Ε. Βενιζέλος επεσήμανε τον κίνδυνο ότι η αναγνώριση συνδικαλιστικής ελευθερίας υπέρ των δημοσίων υπαλλήλων θα επέτρεπε σε αυτούς να ενωθούν με την εργατική τάξη και να επιπέσουν κατά του κράτους. Όμως ο ισχύον Νόμος 1264/1982 για τον εκδημοκρατισμό του συνδικαλιστικού κινήματος επιτρέπει τη σύσταση Ενώσεων. Έως και σήμερα το Ελληνικό Κράτος δεν μπορεί να χαρακτηριστεί παρά ως παρεμβατικό κράτος το οποίο *«άλλοτε δημοσιοποιεί τις εργασιακές σχέσεις σε περιόδους δικτατοριών και την περίοδο την μετεμφυλιακή και άλλοτε επιτρέπει κάποιες συλλογικές διεργασίες για τον καθορισμό των όρων εργασίας των εργασιακών σχέσεων»*. Το δημοκρατικό κράτος διασφαλίζεται για πρώτη φορά με το Σύνταγμα του 1975. Τα άρθρα 22 και 23 του Συντάγματος μπορούμε να πούμε ότι αποτελούν το συνταγματικό εργατικό Δίκαιο, γιατί κατοχυρώνονται η συνδικαλιστική ελευθερία, η συνδικαλιστική δράση και το δικαίωμα της απεργίας και προσδιορίζονται τα όρια της κρατικής παρέμβασης στον σχηματισμό των όρων εργασίας χωρίς να θίγεται η συλλογική αυτονομία (Μουδόπουλος, 2005: 354-365).

Από την άλλη δεν πρέπει να υποτιμάται ότι το Σύνταγμα του 1975 θεσπίστηκε πριν την ένταξη της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ το κείμενο του άρθρου 4§4/75 έχει μια καταγωγή που πηγαιίνει πολλές δεκαετίες, ίσως και αιώνα πίσω για την οριοθέτηση και ερμηνεία του όρου *«δημόσιες λειτουργίες»*. Δύο αντίρροπα λοιπόν στοιχεία καταγωγή και σκοπός αφενός και προσαρμογή στις σύγχρονες συνθήκες που επιβάλλει η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση θα πρέπει να βαρύνουν την ερμηνεία του. Ως *«δημόσια λειτουργία»* καταγράφεται κάθε συμμετοχή στην άσκηση της δημόσιας εξουσίας και οι υπηρεσίες που ανήκουν στον *«σκληρό πυρήνα του κράτους»* και είναι επιφορτισμένες με τις παραδοσιακές αποστολές όπως η Εξωτερική Πολιτική, το Διπλωματικό Σώμα, η Εθνική Άμυνα, οι Ένοπλες Δυνάμεις, τα Σώματα Ασφαλείας, η Φορολογική Διοίκηση, οι Εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, κ.ά.

Με την Ευρωπαϊκή Ενοποίηση οι εργασιακές σχέσεις –και στο χώρο των εκπαιδευτικών– βασίστηκαν σε μια σχέση συνεργασίας η οποία στηρίζεται στη συναίνεση και στην ισορροπία των αμοιβαίων υποχρεώσεων και ευθυνών σε κάθε νέα πρόκληση ή ανάγκη που προκύπτει. Με την προσχώρηση της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, με το Νόμο 945/1979, δέχεται τις διατάξεις των συνθηκών μεταξύ των οποίων κατανέμονται και διατάξεις για *«ελεύθερη μετακίνηση των εργαζομένων»* (αρθρ. 48 έως 51), για προοδευτική βελτίωση και εξίσωση των όρων απασχόλησης (αρθρ. 117-122) και για δημιουργία του Ευρωπαϊκού

Κοινοτικού Ταμείου. (Άρθρ. 123-128). Δυο κρίσιμες τροποποιήσεις έγιναν από τη συμφωνία για την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986) και τη συνθήκη του Μάαστριχτ (1991). Έτσι η Ευρωπαϊκή Ένωση διεκδικεί θέση και για την Εργατική Πολιτική. Το 1989 υιοθέτησε τον Κοινωνικό Χάρτη, τον Κοινοτικό Χάρτη των Βασικών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων. Δυο σημαντικά κείμενα σχετικά με την απασχόληση, τα οποία συντάχθηκαν μετά τη Συμφωνία του Μάαστριχτ είναι το Λευκό Βιβλίο για την Ανάπτυξη-Ανταγωνιστικότητα- Απασχόληση και το Πράσινο Βιβλίο για την Οργάνωση της Εργασίας.

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ διαμορφώθηκαν εκείνοι οι όροι που ουσιαστικά οριστικοποιούν το κοινωνικό κεκτημένο και που αφήνουν περιθώρια στις επιλογές των κρατών μελών για τη δημιουργία προοδευτικότερου πολιτικού σχεδιασμού και λύσεων. Η εργοδοσία στην Ευρώπη, επικροτεί την απελευθέρωση της αγοράς που εξασφαλίζει και φυσικά το χαμηλότερο εργασιακό κόστος.

Τα εργασιακά δεδομένα που δημιουργήθηκαν ως αποτέλεσμα των νέων οικονομικών δεδομένων φυσικό είναι να μεταβάλλουν ταυτόχρονα και το θεσμικό πλαίσιο που τα συνοδεύει. Για παράδειγμα στο κοινωνικό κεφάλαιο της Συνθήκης του Άμστερνταμ (1997) η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλείται να «*προωθήσει τη συνεργασία*» μεταξύ των κρατών μελών και να «*διευκολύνει τον συντονισμό*» των ενεργειών τους. Ανάμεσα στα θέματα που καταγράφονται απασχόληση, εργατικό δίκαιο, συνθήκες εργασίας, κοινωνική ασφάλιση, επαγγελματική εκπαίδευση κ.α., γίνεται αναφορά και στο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και του δικαιώματος της συλλογικής διαπραγμάτευσης. Οποιοδήποτε και αν είναι το επίπεδο ανάλυσης εθνικό ή διεθνές είναι αναμφισβήτητο ότι ο κόσμος της εργασίας γνωρίζει τα τελευταία είκοσι χρόνια βαθιές αλλαγές που επηρεάζουν τα συστήματα παραγωγής, τα συστήματα εκπαίδευσης αλλά και την ισορροπία μεταξύ των κοινωνικών και επαγγελματικών ομάδων.

Οι εκπαιδευτικοί βέβαια ως δημόσιοι υπάλληλοι αντιμετωπίζουν κάποιες ασάφειες στην κινητικότητα μεταξύ των Κρατών-Μελών της Κοινότητας. Η διάταξη της §4 του άρθρου 39 (πρώην 48) της Συνθήκης εισάγει εξαίρεση από τον κανόνα της αρχής της ελεύθερης διακίνησης των εργαζομένων που κατοχυρώνεται στις §§1 και 2 του ιδίου άρθρου και ως τέτοια πρέπει να ερμηνεύεται στενά. Ο όρος «*Δημόσια Διοίκηση*» αποτελεί νομική έννοια του Κοινοτικού Δικαίου και πρέπει να ερμηνεύεται ενιαία σε όλη την Κοινότητα και όχι ανάλογα με το εκάστοτε Εθνικό Δίκαιο. Αρμόδιο για την αυθεντική ερμηνεία είναι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ως ο θεματοφύλακας της νομικής ερμηνείας των Συνθηκών και του Κοινοτικού Δικαίου. (Τσιλιώτης, 2004: 49). Με την ανακοίνωση της επιτροπής

88/C72/02 που αποσκοπούσε στην εξάλειψη των περιορισμών λόγω ιθαγένειας, οι οποίοι σε κάθε κράτος μέλος απαγορεύουν στους εργαζόμενους των άλλων κρατών-μελών την πρόσβαση σε ορισμένους τομείς του Δημοσίου, μεταξύ των οποίων και η εκπαίδευση στα δημόσια εκπαιδευτικά Ιδρύματα. (Τσιλιώτης, 2004: 48-49). Η Επιτροπή με βάση αυτή τη «*συστηματική δράση*» παρέπεμψε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο τρία κράτη-μέλη το Λουξεμβούργο, το Βέλγιο και την Ελλάδα γιατί η εθνική τους νομοθεσία προέβλεπε για την πρόσβαση των εργαζομένων στους τομείς αυτούς την ιθαγένεια. Σύμφωνα με την νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου κρίθηκε ότι δεν εμπίπτουν στην έννοια «*δημόσια διοίκηση*» και θέσεις μεταξύ των άλλων όπως θέση Λέκτορα ξένης γλώσσας σε Πανεπιστήμια (ΔΕΚ, Συλλ. 1989, σ. 1609, αρ. περ. 7, Allué) και η θέση Καθηγητή στη Μέση Εκπαίδευση (ΔΕΚ, Συλλ. 1991 I, σ. 5641, αρ. περ. 6, Bleis)¹. Βέβαια το παράδειγμα των καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης δείχνει ότι η συνεπής και αυστηρή εφαρμογή αυτού του κριτηρίου μπορεί να οδηγήσει σε αποτελέσματα που διχотоμούν ένα επάγγελμα σε δραστηριότητες που συνεπάγονται την άσκηση δημόσιας εξουσίας και την εξυπηρέτηση των γενικών συμφερόντων του κράτους (Κρεμελής, 2004:52). Από όλα αυτά θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η αρχή της υπεροχής του Κοινοτικού Δικαίου έναντι των Δικαίων των Κρατών-Μελών και έναντι των Συνταγμάτων τους είναι προϋπόθεση όχι μόνο για την ομαλή λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και για την ίδια την ύπαρξη τους. Οι Συνθήκες δεν προέκυψαν από το πουθενά, αποτελούν έκφραση των Κρατών-Μελών, η οποία συντελέστηκε βάσει των Συνταγμάτων τους. Το Δικαστήριο καταδίκασε και τις τρεις χώρες για παράβαση της αρχής της ελεύθερης διακίνησης των εργαζομένων και το γεγονός ότι ορισμένες θέσεις εργασίας εμπίπτουν στην εξαίρεση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί μια γενική απαγόρευση. Συνοψίζοντας θα επικαλεστούμε τον ορισμό του Εισαγγελέα Mayras ότι δημόσια εξουσία «*είναι η απορρέουσα από την κυριαρχία... του κράτους και ως τοιαύτη συνεπάγεται για αυτόν που την ασκεί την ευχέρεια να χρησιμοποιεί εξουσίες που παρεκκλίνουν από το κοινό δίκαιο, προνόμια της δημόσιας αρχής και εξουσίες καταναγκασμού που επιβάλλονται επί των πολιτών*».

¹ Κατά τον Π. Δαγτόγλου [(1998), Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο II, Αθήνα - Κομοτηνή, σ. 173] πρέπει να γίνει η εξής διάκριση: Εάν ο Καθηγητής της Μέσης Εκπαίδευσης, εκτός της παροχής υπηρεσιών ασκεί και δημόσια εξουσία στο πλαίσιο διοικητικών δραστηριοτήτων που καταλήγουν στην έκδοση διοικητικών πράξεων, θα πρέπει να σταθμίζεται η σπουδαιότητα των επιμέρους δραστηριοτήτων.

Ο χρόνος και οι εξελίξεις θα δείξουν εάν και η εξαίρεση από την αρχή της ελεύθερης διακίνησης των εργαζομένων και στο δημόσιο τομέα και κυρίως στην εκπαίδευση, θα ξεπεραστεί και θα δώσει τη θέση της στην πλήρη απελευθέρωση και στο χώρο των εργασιακών σχέσεων των εκπαιδευτικών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ιωακείμης, Π. (2005). *Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση*. Αθήνα, Θεμέλιο, β) (1994). *Η Πόλη και η Ευρωπαϊκή Ενοποίηση*. Αθήνα, Θεμέλιο.
- Κουδούν, Μ. (2004). *Πολιτικές στην Εκπαίδευση και την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης*. Αθήνα. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Κουζής, Γ. (2001). *Εργασιακές σχέσεις και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση*. Αθήνα. Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ.
- Κρεμελής, Κ., Τσιλιώτης, Χ. κ.α. (2004). *Η διακίνηση των δημοσίων υπαλλήλων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Αθήνα. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Μουδόπουλος, Σ. (2005). *Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο, Μεθοδολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα-Κομοτηνή. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Μπάκας, Θ. (2001). *Εκπαιδευτική Πολιτική και συνδικαλιστικό κίνημα των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα μετά το 1974*. Αθήνα Π.Τ.Δ.Ε. Διδακτορική Διατριβή.
- Ντάσιος, Λ. (1991). *Εργατικό Δικονομικό Δίκαιο*. Αθήνα.
- Ρούκουνας, Ε. (2004). *Διεθνές Δίκαιο. Σχέσεις διεθνούς και εσωτερικού Δικαίου*. Αθήνα-Κομοτηνή. Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Σπυρόπουλος, Γ. (1998). *Εργασιακές Σχέσεις: Εξελίξεις στην Ελλάδα, την Ευρώπη και το Διεθνή χώρο*. Αθήνα - Κομοτηνή. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Globalisierung der Wirtschaft, aber auch die Änderungen, die auf europäischer Ebene erreicht wurden, um zur Europäischen Vereinigung zu führen, haben als untrennbaren Teil auch die Arbeitsbeziehungen. Die Arbeitsbeziehungen als Terminus beziehen sich auf die Gesamtheit der Beziehungen, die sich am Arbeitsplatz und im weiteren Bereich der Sozial- und Arbeitspolitik entwickeln, und besonders auf die Regeln, die die Arbeitsbedingungen und Arbeitsverhältnisse festlegen, sowie auch auf die

Art der Fassung von Beschlüssen, die die Beziehungen zwischen Arbeitsgebern und Arbeitnehmern betreffen. Die Arbeitsbeziehungen der Lehrenden sind ein untrennbarer Teil des allgemeinen institutionellen Rahmens und die internationalen Arbeitsabkommen werden in unsere innerstaatliche Rechtsordnung aufgenommen.

Κουδούνα Μαίρη
Master Συγκριτικής Παιδαγωγικής
Διδάκτωρ Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Αθηνών